3. İMAN-AHLAK İLİŞKİSİ

1- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا."

Ebû Hureyre'den (r.a) rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"İman bakımından müminlerin en kâmili, ahlak bakımından en iyi olanıdır."* [13]

2- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "اَلْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ."

Ebû Hureyre'den (r.a) rivayet edildiğine göre Nebi (s.a.v) şöyle buyurdu: *"İman altmış küsur şubedir. Hayâ da imandan bir şubedir."* [14]

DEĞERLENDİRELİM

Ayet ve hadisler, insana hayatı boyunca Allah'a gereği gibi kulluk yapmasını emir ve tavsiye eder:

"Rabbini hamd ile an, secde edenlerden ol ve ölünceye kadar Rabbine kulluk et."

(Hicr suresi, 98-99. ayetler.)

"İnsanın, Rabbine karşı görevi nedir?" sorusunu yukarıdaki ayeti de dikkate alarak yorumlayınız.

3- عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: "قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ قُلْ لِي فِي الْإِسْلاَمِ قَوْلًا لاَ أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا بَعْدَكَ (وَفِي حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ غَيْرَكَ) قَالَ: "قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ فَاسْتَقِمْ."

12 Müslim, İmare, 152; Nesaî, Cihad, 22; Ahmed b. Hanbel, II, 322.
13 Ebû Dâvud, Sünnet, 15; Tirmizî, Radâ, 11; İbn Mâce, Nikâh, 50; Ahmed b. Hanbel, II, 527.
14 Buhârî, İman, 3; Müslim, İman, 58.

Süfyân b. Abdillah es-Sekafî (r.a) şöyle diyor: Dedim ki "Yâ Rasûlallah! İslam hakkında bana öyle bir söz söyle ki onu bir daha senden sonra (başka) artık hiçbir kimseye sorma ihtiyacı hissetmeyeyim". Rasûlullah (s.a.v) *"Allah'a iman ettim de, sonra dosdoğru (istikamet üzere) ol!"* buyurdu.[15]

Açıklama

Birinci hadisin diğer bazı tariklerinde "Hayırlılarınız, hanımlarına karşı en iyi huylu olanlarınızdır." veya "Eş ve çocuklarına en latif, zarif davranandır." şeklinde bir ilave de vardır.

İman ile ahlaki değerler ve ibadetler arasında sıkı bir ilişki vardır. Çünkü tevhit, tevekkül, kanaat, şükür, tevazu, cömertlik ve fedakârlık gibi esaslarla birlikte namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadetler bireysel ve toplumsal ahlakın gelişiminde önemli rol oynar. Ebû Ca'fer Tahâvî'nin de işaret ettiği gibi hadiste geçen ahlak (huluk), bir üstünlük (fazilet) vesilesi olarak bazı müminlerde olup bazılarında da olmayan seciyedir.

İman-hayâ ilişkisine dair hadis, Sahîh-i Müslim'de şöyle geçer: "İman yetmiş veya altmış küsur şubedir. Bunların en yükseği, 'Allah'tan başka ilah yoktur.' demek, en aşağısı ise eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir şubedir." Hadiste birisi en üst derece, diğeri en alt derece olmak üzere iki kutup gösterilir ve hayâ gibi ara bir unsur da vurgulanır. Burada zikredilen altmış ve yetmiş rakamları belirli bir sayıyı değil, çokluğu ifade etmek (kesretten kinaye) için kullanılır. "Şube" kelimesi ise haslet ve ağacın dalları manasına gelir. Ağaç ancak sağlam dallarıyla meyve verdiği gibi iman da amelî-ahlaki hasletlerle dışa vurarak olgunlaşır. Zira İslamiyet, vicdanlara hapsolunan bir inanç dünyasını ve toplumsal hayattan soyutlanan bir din anlayışını benimsemez. Aksine iman, ibadet ve ahlaka ilişkin pratikleri sosyal hayatta görmek ister.

DEĞERLENDİRELİM

İman ve güzel ahlak arasındaki ilişkiyi düşününüz. Bu konuyu sınıfta örneklendirerek değerlendiriniz.

Utanma duygusu anlamına gelen hayâ, insanı diğer canlılardan ayıran fıtri-ahlaki bir özelliktir. Hayâ, "çirkin şeylerden kaçınmaya sevk eden ve hak sahibinin hakkı konusunda her türlü hukuk ihlalini engelleyen ahlaki bir tavır" diye tarif edilir. Onu "Övülen şeyi yapmaya, yerilen ve ayıplanan şeyi de bırakmaya iten bir vasıftır." diye tarif edenler de vardır.

TEMEL HADİS

"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."

(İmam Malik, Muvatta', Husnü'l-huluk, 1)

Aslında imanın bir şubesi olarak hayâ, iffetten doğar. İffet, her türlü aşırılık ve dengesizlikten uzak durmak, her konuda helal-haram titizliği göstermek, kötülüğü emreden nefis ve hevayı kontrol altına almak demektir. Bu yönüyle hayâ ve iffet, karakter eğitiminde önemli bir denge unsurudur. Bu dengenin süreklilik arz edip karaktere dönüşmesi, erdem (fazilet) adını alır. Rasûl-i Ekrem'in (s.a.v) şu duası bu açıdan önem arz eder: *"Allahım, senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum.* (اَللّٰهُمَّ اِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَي وَالتُّقي وَالْعَفَافَ وَالْغِنَي)"[16]

15 Müslim, İman, 62.
16 Müslim, Zikir, 72; Tirmizî, Deavât, 72; İbn Mâce, Duâ, 2.

TEMEL HADİS

"Mizana konan ameller arasında güzel ahlaktan daha ağır gelecek bir şey yoktur."

(Tirmizi, Birr, 62)

"Hayâ ile iman, birbirinden ayrılmaz iki kardeştir. Onlardan birisi kaldırılırsa diğeri de (kendiliğinden) kaldırılmış olur."[17], *"Eğer utanmıyorsan dilediğini yap!"*[18] ve *"Onu kendi haline bırak, zira hayâ imandandır."*[19] hadisleri de burada hatırlanmalıdır. Ayrıca Kur'an kıssaları arasında, Hz. Yusuf'un ve Hz. Meryem'in iffet ve hayâ duyguları ve nezih hayatları örnek olarak zikredilir.

17 Hâkim, Müstedrek, I, 73.
18 Buhârî, Enbiyâ, 54; Ebû Dâvud, Edeb, 6; İbn Mâce, Zühd, 17; Muvatta', Sefer, 46; Ahmed b. Hanbel, IV, 121.
19 Buhârî, İman, 16; Müslim, İman, 57-59.
20 Müslim, İman, 67.
21 Müslim, Cennet, 63; Ahmed b. Hanbel, II, 425.